

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

18 De mandato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

negotio subferuntur & accommodantur, A
ratione accessionis causarum, & furti; cō-
muni diuidendo, ratione rei communis,
ut dicitur, & ratione damni in ea dati, le-
gis Aquila, l. sed si ex causa, 47. §. 1. pro
soc. P. Si hereditas etiam communis sit, fa-
milia eriscunda actio dabitur, ut in l. cum
duobus, 57. §. si fratres, alias lex si fratres,
53. pro socio. l. 1. & 2. famil. erisc. P. lib.
10. P. tit. 2. Potest & incidere in questio-
nem iudicium finium regundorum, iuxta B
l. 1. 2. 3. & 4. finium regund. Pandect. lib.
10. tit. 1.

DE MANDATO.

a T I T. XVIII.

1 Huc referri possunt tituli, de procuratoribus, lib.
1. decret. tit. 8. & lib. 1. Sexti tit. 19. & lib. 1. cle-
menti. tit. 10. tota 29. dist. & alibi dicitur apud
Gratianum, lib. 3. P. tit. 3. lib. 2. C. tit. 13. potest &
referri titulus de syndico. lib. 1. decret. tit. 39.
2 Quod cuiusque vniuersitatis nomine, lib. 3. P. tit.
4. titulus de mandato, apud Iustinia. lib. 3. tit.
27 & lib. 4. C. tit. 35. & mandati. lib. 17. P. tit. 1.

C A P V T I.

1 Continuatio.
2 Et quid mandare.
3 Obligatio mandati, quis mandator, pro-
curator, negotiorum gestor, procuratio ec-
clesiastica.

1 A ccedit ad societatem amicitiae quo- D
dam modo mandatum, quod ab ami-
co suscipitur exsequendum. a

2 Mandatum, in quantum habet obliga-
tionem acceptatum, inter contractus, qui
consensu perficiuntur, annumeratur. b
Mandate in vniuersum, est aliquid geren-
dum aut exsequendum committere. c Qui
mandat alicui quippiam agere aut dicere,
mandator dicitur. Qui suscipit & exsequi-
tur, procurator, cum mandato agens vel E
dicens, d qui autem sine mandato facit, ne-
gotiorum gestor. e

3 Ex mandato vero facto vel suscepto na-
scitur obligatio mandati, f de qua hic agi-
tur potissimum, non de procuratione seu

sumtibus, qui debentur ab ecclesiis supe-
rioribus prelati, ratione visitationis, quam
faciunt, iuxta facultates ecclesiarum, &
consuetudinum locorum. g

S C H O L I A.

a Mandatum inquit Vlpia. in l. 1. §. sin-
mand. P. lib. 17. P. tit. 1. nisi gratuitum,
nullum est, nam originem ex officio & a-
micitia trahit, & c. Idem in §. sin. eo. tit. a-
pud Iustinia. lib. 3. tit. 26. ideo ibi dicitur
esse gratuitum, alioquin mercede interue-
niente esset contractus innominatus do ut
facias, l. naturalis, de prescrip. verb. P.

b l. consensu, de actio. §. 1. de oblig. qua ex
consensu. P. l. 5. manda. P.

c mandare, aliqui deducunt a manu & da-
re, quod in dandis exsequendisque negoti-
is, manus inuicem sibi dare opus fuit, id est,
mutuas communicare gratuitas operas, &
auxilia mutua, vel manum dare, idem di-
cemus quod dare potestatem aliquid agen-
di in aliquo negotio alicui, manus quippe
pro fide & pro potestate usurpatur, l. 2. de
origine iur. l. manumissiones, de iustit. &
iur. Pan. & manus militaris, in l. 3. ne vis
fiat ei qui in possess. miss. est. lib. 43. Pan. tit.
4. Inde & dicimus mandare iurisdictio-
nem, quod est dare potestatem, loco man-
dantis iudicandi, titulo de officio eius, cui
manda. est iurisd. idem quod delegare, in
tit. de offi. delega. apud Greg. & Bouifaciū.

d procurator est qui mandato domini eius
rem administrat, vel negotia aliena; l. 1. de
procura. P. §. fin. de his per quos agere pos-
sumus, lib. 4. Institutio. tit. 10. procura-
tor illud solum potest, quod sibi committi-
tur, c. innotuit, de electio. quare & fidem
debet facere de mandato seu procuratione,
maxime in litiibus, antequam admittatur
pro alio, c. 1. de procura. l. licet eod. tit. &
quamuis certa persona possint pro aliis cer-
tis aliquando defendere sine mandato, ut
in l. sed ha persona, 35. de procura. P. tamen
non censentur qui huius generis sunt, veri
procuratores, si mandato careant. l. 3. §.

procuratorem, iudicat. solus, P. neque etiam predicta persona coniuncta admittuntur ad agendum vel defendendum pro coniunctis in causis beneficialibus, quamvis in temporalibus admittantur cum cautione derato, ut disputatur in decisione Rota 142. incip. in causa beneficiali, in nouis.

e l. item si cum putavi, 5. & l. si pupilli, 6. manda. P.

f l. 1. manda. P.

g c. cum Apostolus, cap. cum ex officio, c. accedentes, cap. super eo. de censib. qua autem summa debetur pro procuratore, fuit taxatum in cap. exigui, de censib. in Sext.

CAPVT II.

Species mandati.

Mandatum ratione rerum, aliud generale sine definitione certa rei, aut negotii, ad totum negotium, vel ad omnia bona; aliud speciale, quando litis aut negotii actus faciendus in specie; b & ita etiam procurator alius generalis, alius specialis. c Et vterque vel ad negotia administranda, d vel ad lites institutas aut proseguendas. e Mandatorum quoque distinctio, ut alia dicantur diuina seu caelestia, f principum, g seu personarum publicarum, h & priuatarum. i Rursum ratione consensus mandatum triplex; si quis mandet aliquid fieri; si non prohibeat, id est, aliud expressum, aliud tacitum, & tertio si ratum quis habeat id, quod pro mandato habetur. k Habita autem ratione personarum, quarum gratia fieri possunt, quinque sunt species mandati, l quae magis tamen ad causas mandati, quam ad species postea referemus.

SCHOLIA.

a c. qui ad agendum, 4. c. qui generaliter, 5. de procura. in Sex. c. 1. l. eod. titul. sine definitione vlla negotii aut rerum constitutio procuratoris facit generale mandatum l. 1. l. procurator totorum bonorum, 63 l. di-

ligenter, 6. §. apud Iulianum, manda. P. vide & sub eo titulo, l. 1. §. 1. l. si vero non remunerandi, 12. §. contrario.

b ut dicitur in proxime citatis iuribus. Sunt & plura negotia, qua etiam generali facto mandato, non censentur commissa, nisi in specie mandentur, qua refert gloss. ad c. qui ad agendum, ad verba vt pacifici, de procur. in Sex.

c relatiua quippe sunt, procurator & mandans.

d c. qui generaliter, de procura. in Sex. tractatur porro principaliter de procuratore ad negotia, in titulo mandati. Quilibet etiam administrator generaliter etiam procurator dicitur, in can. saluator, 1. q. 3. & titulo de officio procurato. Casa. P. item & vicarij episcopi, & procuratores generales, dicuntur eius, in c. petitio, 9. de procura.

e fere per totum titulum de procuratoribus, agitur de procuratore ad lites.

f c. mandata caelestia, de praesumptionibus, eo pertinet dictum Domini nostri IESU CHRISTI, si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Differunt autem procurator ad negotia, & ad lites, primum quod ante 17. annum quis potest ad negotia procurator const. tui, ad lites vero non ante 25. annum, l. qui generaliter, 5. de procura. in Sex. l. minor, de procura. in P. l. exigendi, C. eo. tit. l. si. C. de his qui veniam aetatis impetrauerunt. 2. quod procurator ad lites non potest substituere procuratorem ante lites contestationem, nisi potestatem substituendi a domino acceperit, vel sit in rem suam datum. procurator vero ad negotia libere substituere potest. cap. 1. §. penul. & final. de procuratori. in Sext.

g ita dicitur mandatum apostolicum, in c. mandatum, de rescrip. mandata principum in l. 1. & rubrica, de manda. princi. lib. 1. C. titul. 15. & nouella 17. Graeci vocant hac mandata, praecpta certis personis publicis vel priuatis a principe data, vt dicitur in Dion. lib. 4. 3. & παρορθημα, vt dicitur in nouella 26. & ἀπορρητος, nouella 25. mandata principum

principum magistratibus directa ea erant, **A** qua princeps in mandatis & precepto dederat magistratibus, secundum qua administrare debebant vel munus vel provinciam sibi commissam, & non aliter, sicque intelligenda sunt iura qua de mandatis principum meminerunt, ut liquet ex novel. 17. ex l. 6. de officio proconsul. P. l. 3. in fin. de offi. presi. P. l. 14. de incestis nup. C. l. 2. de offi. eius, qui vices alterius, & c. Cod. l. mandatis canetur, 25. de testib. P. l. mandatis canetur, 5. de requiren. reis. P. l. 1. de colleg. illicitis. cum similibus.

h ut in titulo de officio eius, cui mandata est iuris d. P.

i toto titulo mandati.

k l. 1. §. 1. manda. P. ita Ulpia. 60. de regul. iur. P. semper qui non prohibet pro se intervenire mandare creditur, sed et si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione, & quando praesens aliquid suo nomine sine contradictione fieri vel mandari patitur. l. qui patitur, manda. P. l. de quibus in l. 2. mandat. Pan. §. 1. de mandato apud Iustina.

m paulo post, dum agetur, cuius gratia mandatum fieri possit.

CAPUT III.

De quibus fiant mandata efficaciter.

Mandatum seu procuratio fit vel omnium rerum in genere, vel vnus in specie, **a** (nisi iure nominatim prohibeatur) maxime in pecuniariis causis, **b** quibusdam exceptis. **c** In criminibus tamen accusandis criminaliter seu ad poenam, vel in defendendis non admittitur, **d** nisi absens reus accusetur, qui se defendere nempe excusationes mittere per nuntium tanquam per procuratorem potest. **e** Non datur procurator in popularibus actionibus ad agendum, ad defendendum autem datur. **f** Et rei turpis nulla obligatio mandati est, nec hac actione agitur pro tali mandato; **g** sed si mandatur in delictis, **h** & qui mandavit, & qui executus mandatum est,

quilibet pro delicto suo tenebitur, **i** minusque valet mandatum, de aliquo faciendo post mortem mandatis. **k** Procurator porro ad lites constitutus, si tunc lites mandanti motae sint, vel paratae, ad illas tantum, non ad futuras censetur constitutus, si nullae tunc sunt cum datur, etiam ad futuras. **l**

SCHOLIA.

a l. 1. §. 1. de procuratoribus, §. 1. de his, per quos agere possumus, lib. 4. Institutio. tit. 9. ubi refertur olim aliquando non licuisse in iudicio per procuratorem pro omnibus agere, vel defendere, nisi pro libertate, pro tutela, pro furto nomine absentis, & pro populo; atq. non licuisse alteri pro altero agere, docet Quintilianus lib. 20. tit. 16. Gellius lib. 20. cap. 1. Cicero 2. ad Heren. quo referruntur leges veteris iurisprudentiae, 2. 3. & 4. qua de vocatione in ius agentis tractant, quod vocatus sistere seipsum debeat, in iudicio & in iudicium venire, ita in l. 2. si quis in ius voca. non ier. lib. 2. P. tit. 5. ex quacunque causa, ait Paulus, ad praetorem vel alios, qui iurisdictioni praesunt in ius vocatus venire debet, facit titulus 6. libr. 2. Pand. in ius vocati ut eant vel satis vel cautum dent.

b l. in pecuniariis, 26. de procura. P.

c l. Pomponius scribit, 40. eo. tit.

d l. penul. de public. iudic. lib. 48. Pand. tit. 1. c. tuae fraternitati, 5. de procura. ubi ratio, quod oporteat in accusationibus accusantem se subscribere, ante accusationem ad poenam talionis, leg. libellorum, de accusationibus & inscriptio. P. Si agatur tamen, similiter & non ad poenam publicam, poterit accusatio institui per procuratorem, d. cap. tuae fraternitati.

e c. 2. de procura. l. reos capitalium, 3. de accusatorib. C. l. penul. de public. iudic. P. l. absens, 71. de procura. Potest etiam reus praesentis per procuratorem defendi, si eo praesente litis fiat contestatio permittente iudice.

f l. licet, 42. de procura. P. l. qui populari, 5.

Kkk

de popularib. actio. lib. 47. Pandect. ii. 23. Popularem actionem dicimus, qua suum ius populo tuetur, l. i. eod. tit. in qua quisque, quasi unus ex populo agere potest l. mutus, 43. §. 2. de procura. qua cuius ex populo competit. l. vnic. §. 9. ne quid in crimine pub.

g l. si remunerandi, 6. §. rei turpis, manda. P.

h nemo enim debet obtemperare mandanti prohibita a iure, c. dilectus filius, 15. de temporib. ordinatio. Et dum certo sunt iniusta mandata, etiam superiorum, non sunt implenda. ca. Iulianus, 11. q. 3. quia neque auctoritas superioris iubentis, excusat a peccato, c. quicumque, c. de rebus, 12. q. 2. can. si docuimus, 11. questio. 3. can. in canonibus, 16. questione 1. ca. decimas, 16. q. 1. l. furti. §. Et iussit, de his qui notan. infam. P. l. seruus non in omnibus, de actionib. P. Excusabit tamen in releuatione aliqua ex parte poene, non tamen in totum, si modo, qui exsequitur coacte faciat ex iussu vel metu superioris, ca. salotiana, 63. dist. ca. amputatis, 86. dist. ca. dixit, 14. q. 1. ca. diaconi, 28. dist. can. miles, 23. q. 5. vel si dubium sit, an preceptum sit iustum vel iniustum, ca. quid culpatur, 23. q. 1. l. ad ea, de reg. iur. presumitur enim pro superiore et pro persona publica, quod bene iusserit et statuerit, Et ideo exsequendum eius mandatum, l. seruo inuito, §. cum prater, ad senat. Trebel. l. pen. de iustit. et iur. in P.

i l. idem est, 13. l. si quis alicui, 27. §. morte, mandat. P. quia morte mandatum extinguitur. l. inter causas, 26. eo. P.

k Rota decis. 19. inci. fuit dubitatum, in no- nis. Guillel. de cuneo ad l. item ad litem, de procuratorib. ideo ut iustus agatur procurator debet constitui ad lites presentes et futuras, argum. l. si ita, de auro et argen. legat. l. si fundus, de fundo instruct. Pan.

C A P V T I I I I.

Qui mandare possint.

Liberum est vnicuique ad obligandum idoneo, mandare gestionem suorum

A negotiorum, vel procuratorem constituere; siue absens, siue praesens sit, a & vni & pluribus; b inuitus tamen nemo procurator regulariter dare cogitur, c nisi persona, quae de pecuniaria causa litigare vult, sit in sublimi statu posita, quae terrori posset esse iudici & aduersario; quia ea tunc ad agendum & defendendum procuratorem dare cogitur. d Item excommunicatus, quemadmodum & monasterium, si contra illud agatur. e Dat enim non solum priuatus f procuratorem, sed etiam vniuersitas scholasticorum g populus, h communitatis corpus, aut collegium. i Alio tamen nomine vt plerumque dicitur, is qui lites pro communitatibus & collegiis agit, nempe syndicus, k interdum & oconomus. l Potest praelatus agere & defendere, & procuratorem constituere pro omnibus subditis & membris suis. m At procurator datus ad lites, alium procuratorem ante litem contestatam non potest dare, nisi aut fuerit datus procurator in rem suam, aut substituendi potestatem a domino acceperit, aut post litem contestatam. n Procurator autem ad negotia alium quando- cunque voluerit poterit subrogare, o nisi agatur de ineundo matrimonio, in quo procurator sine speciali mandato alium subrogare non potest. p Idipsum dicimus de procuratore dato regulari, qui alium etiam cum voluntate mandantis subrogare non potest, sine licentia sui superioris. q

S C H O L I A.

a §. 1. de his per quos agere possumus, c. accedens, 19. de procurator. l. in pecuniariis, 26. C. co. l. 1. §. si. eo. P. Ita filius familias mandare et constituere potest procuratorem si qua ei sit actio, qua experiri per se possit; potest et ad defendendum quoque et pro actione iniuriarum, l. filius familias, 8. de procurato. in P. dico autem absentem et praesentem mandare posse, procuratoremque dare, quia praesentes interdum quamuis possint, tamen nolunt sua gerere negotia. l. 1. §. penul. de procura.

b l. §.

- b l. si secundum, 4. manda. P.
 c l. in pecuniarius, 36. de procura. Cod. l. presentie, §. cum autem, de his qui ad eccles. confuger. dist. c. querelam, 2. de procurator. l. quicumque pratoriana, 21. iuncta authent. hoc ius stabit, de procurator. C. & nouella 71. ut ab illustribus & qui super eam dignitatem sunt, & cetera.
 d c. antelleximus, 7. de iudic. lib. 2. tit. 1. & ibi glossa ad verbum, conueniri.
 e ut in c. 2. de in integ. restituito, lib. 1. tit. 41. B
 f quod liquet ex totis titulis de procuratoribus & mandat.
 g c. qui in causis 7. de procura.
 h §. 1. de his per quos agere poss.
 i c. cum causam, 6. de iuramento calum. lib. 2. titulo 7. §. si vero episcopi, de sanctiss. episcopis in nouell.
 k c. 1. de syndico, lib. 1. tit. 39. l. 1. & l. item eorum, 6. §. si decuriones, quod cuiusque vniuers. nomine libr. 3. P. tit. 4. Syndici, idem quod defensores, Latinis, l. munerum, 18. §. defensores, de munerib. & bon. lib. 40. tit. 4. vide qua diximus lib. 49. synt. cap. 5.
 l c. Imperatorum, 4. de iuram. calum. Oeconomus est cui res ecclesiastica veluti domestica gubernanda mandat. ca. volumus, 89. dist. idemque est in effectu quod Syndicus, seu procurator, vel actor seu defensor in causa vniuersitatis, vel collegii, de quo in ca. cum simus, 9. q. 3. can. quia episcopus, §. quast. 3. l. omnes, §. nihilominus, de episcop. & cleric. C.
 m noiat in c. cum deputati, de indic. c. o. l. de restituito. spoliat. per Innocentium, & in c. le. 1. de rescrip. per textum in c. auditur, de prescriptio. Rota decif. 426. incip. si dicamus, in nouis.
 n c. 1. §. licet autem, de procurator in Sext. l. quod quis, 8. l. nulla, 23. l. penul. l. neque, 11. in fine, C. eo. l. in causa, l. quod quis, de procura. in P. l. ab exsecutore, §. fin. de appellatio. Sic actor vniuersitatis per procuratorem defendere non potest. Quando autem procurator datus ad procuratorem in habilis, potestatem habens substituitur,

A endi, possit alium sui loco substituere efficaciter, & quando ex aliqua inhabilitate non possit, tractatur in clem. 13. de procura. & ibi per finales glossas. potest & procurator substitutus a procuratore principali, postquam dominus litis effectus fuerit, alium iterum substituere, Rota deci. 545. vtrum procuratori, in antiq. & decif. 122. incip. procurator substitutus, in nouis, in rem suam datus procurator pro domino habetur, ut si mibi titulo donationis sint cesse actiones, & datus sim procurator ad eas intentandas, ut in l. illam subtilem, C. de donatio. vide legem Plautius, & ibi glossam, ad verba, sed qualiter, de procura. P. qui vero potestatem substituendi accepit, videtur & ex mandato domini facere, & eius voluntate, d. l. item eorum, §. decuriones, quod cuiusque vniuers. nomi. P. quo fit etiam, ut non possit ipse, quem substituit reuocare, cap. is qui, 3. de procura. in Sex. etiam si substitutus non fuerit adhuc mandato vsus.
 o c. 1. §. 1. & §. si. de proc. in Sex. l. si procuratorem, mand.
 p c. fin. de procurat. in Sex. ibi ratio, quia arduum sit negotium, & cum periculo.
 q Clem. 3. de procur. quia religiosus propria caret voluntate, ca. non dicatis, 12. q. 1. c. si religiosus, de electio. in Sex.

CAPVT V.

Cui possit mandari, quisve constitui procurator possit.

R egulariter, qui non arceatur expresse ab officio procuratoris, idoneus ad illud debet reputari, a & ei presentis & absentis ratum mandatum habenti, mandari potest, b vni & duobus. c Duo autem vel plures constitui procuratores possunt vel simul, vel quilibet in solidum. Inter hos autem inter est, ut si simul constituantur, vnus sine altero non debeat admitti, contra, si sint simul, in solidum constituantur, eorumque melior seu potior erit conditio eius, qui per litis contestationem negotium occupauerit, nisi fuerit

dictum in constitutione, quod non erit melior conditio occupantis, *d* exceptis electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis; in quibus in solidum pluribus procuratoribus deputatis, iudex magis idoneum eligere aliis exclusis potest. *e* Inuitus autem nemo tenetur mandatum suscipere aut procuratoris munus subire. *f* Laicus potest esse ecclesie vel monasterii procurator, aut syndicus, in temporalibus & litibus, *g* imo & in spiritualibus. *h* Excepta electione. *i* Nihil prohibet etiam pro ecclesia monachos & clericos syndicos & procuratores fieri. *k* Quinimo administratio, procuratio, & œconomatus Ecclesiarum, & rerum earum debet tradi clericis idoneis, remotis laicis. *l* Ut contra vetatur clericis, ne secularium rerum sint procuratores, *m* vel secularium personarum bonorumque earum. *n* Quemadmodum & iura ciuilia militibus id ipsum munus subire vetant, *o* & sceminis, *p* nisi raro; *q* filius familias porro nedum ad negotia, sed etiam ad iudicia absque patris assensu potest fieri procurator. *r* nisi sit minor in negotiis agendis quatuordecim annorum, in litibus viginti quinque. *s* Non poterit quocumque in iudicio reus criminis constitui procurator, *t* vt neque quidam alii, de quibus in iudiciis agitur.

SCHOLIA.

- a** *c. 1. de procurat. in Sex. l. mutus, 43. C. eo. tit. Pand.*
b *l. 1. §. si. & l. 2. de procura. P. c. cum dilecta, de confirma. uti. c. licet, 7. de procuratorib. in Sex.*
c *l. creditor, 60. §. duobus, de procura. ca. post appellationem, §. forma, in sine 2. q. 6. cap. in super, de testib.*
d *hæc omnia traduntur & explicantur in c. si duo, 6. de procura. in Sext. l. pluribus, 32. de procuratorib. P. Quæ etiam intelliguntur, quando simul pluribus mandatum est, vel si duo simul & eodem tempore fuerint.*

A *procuratores constituti; aliter si diuersi temporibus, quia dando alio tempore secundum procuratorem, videtur renouare priorem. cap. non iniuste, de procuratorib. l. si quis cum procuratore, §. si. eo. tit. in Sex. vide glossam id late explicantem in dicto c. non iniuste, ad verba cum aliis, & ad verbum; temporibus, quando simul admittantur, & quando non diuerso tempore, vel quando simul procuratores dati, verum quid faciendum sit, si pluribus datis procuratoribus pro vno actu, diuerso modo singuli actum explicauerint, qualiterque valeat quod actum erit, consulendus Innocentius ad c. in nostra, de procuratorib. in glossa 1. & Joannes Andreæ ad c. si duo, de procura. in Sex. in glossa, ad verbum admitti.*

e *dicto c. si duo, §. si. ubi dantur rationes de procurat. in Sext.*

C *f. c. licet, 7. de procurat. in Sex. l. inuitus procuratorem, de procura. C. l. 2. §. quaritur, de curato. bonis dando. l. inuitus, 156. de reg. iur. P. l. filius familias, 8. §. inuitus, de procuratorib. P. ubi & adicitur, inuitum dici hic non tantum eum, qui contradicit, verum & eum quoque, qui consensisse non probatur. Caterum postquam sponte procurator suscepit mandatum, cogitur illud exsequi, cle. 1. de procurator. dict. c. licet, eo. tit. in Sex. Sed & procurator ad agendum & defendendum, qui obtinuit sententiam pro se, tenetur & defendere mandatorum in causa restitutionis obtenta contra eam sententiam, Rota decis. 360. nota quod mandatum, in antiq. num. 3.*

D *g. c. 1. in fine, de syndico. & sibi gloss. honestum enim censetur abstinere a forensibus negotiis, & a iurgis clericos, ca. sicut sacerdotes, 2. q. 7. ca. te quidem, & ca. clericum, §. ex his omnibus, 11. q. 1. c. 1. in fine, de iura. calumnia §. alium autem, de sanctiss. episcop. can. credo, can. Cyprianus, 21. q. 3.*

E *h. cap. 1. de procura. in Sext.*

i *c. fina. de electio. in Sex. vide decis. Rota 375. fuit dubitatum, in nouis.*

k *ca.*

k ca. qui vere, & ca. monachi, 16. q. 1.
 l ca. 2. de ata. & qualita. Idipsum dicitur de
 economatu, administratione & procura-
 tione verum ecclesiasticarum clericis con-
 cedendis, non laicis, in can. quia in qui-
 busdam, 89. dist. c. non placuit, 23. & can.
 laicis, 24. & sequen. si quis principum, 16.
 quaest. 7.
 m c. 1. ne clerici vel monach. secularibus ne-
 goti. se immisceant, libr. 3. titul. 50. sic su-
 perueniens religio soluit prius mandatum
 procurationis, l. aut religionis, 18. de pro-
 curatoribus.
 n capit. 2. ne cleric. vel monach. & c. debent
 enim clerici & sacerdotes continuo rebus
 diuinis vacare. ca. sacerdotibus, 31. disti.
 l. non distinguemus, 32. §. sacerdote, de re-
 cept. arbit. Pandect. Ideo & prohibitum,
 ne clerici procuraciones villarum, aut in-
 rursaciones etiam seculares, sub aliquibus
 principibus aut secularibus aliis viris, sus-
 cipiant, aut iustitiari eorum fiant. cap. sed
 nec procuratio, 4. ne cleric. vel monach.
 & c. ex concilio Lateranensi sub Alexan.
 3. cap. 12. & in can. de presentium, 16. q.
 1. cap. 1. & 2. 21. q. 3.
 o l. militem, 7. l. qui stipendia, 9. de procura.
 l. filius familias, §. veterani, & leg. neque,
 54. eod. tit. Pandect. Quare potest excipi
 contra talem procuratorem ab initio litis,
 ut reiiciatur, si tamen ea exceptio in initio
 litis sit omissa, repeti non potest in causa.
 d. §. veterani, & l. ita demum, 14. de pro-
 curat. C.
 p l. neque femina, 54. de procura. P. l. alie-
 nam, 8. eod. tit. C. ratio, quod officium sit
 virile, & quod parcatur pudori mulierum,
 l. maritus, 21. C. de procura. l. fin. C. de ar-
 bitr. & non tantum in litibus, sed etiam in
 negotiis eas tractare negotia prohibitum,
 l. 4. C. de procurat. nisi vel in rem suam,
 vel ad proprium lucrum mandata sint illis
 actiones.
 q Veluti pro parentibus egritudine vel eta-
 te impeditis, pro quibus si nemo sit, qui age-
 re pro illis velit, agere illis causa cognita,

A permittitur, leg. foeminas, 42. de procu-
 ratorib.
 r l. qui generaliter, §. ne dum vero, de pro-
 curatoribus, in Sext. c. non iniuste, 14. eod.
 tit. apud Gregorium, l. filius familias, 8. §.
 ipse quoque, eo. in P.
 s dict. c. qui generaliter, §. fin. ita repelli po-
 tuit procurator filius familias, tanquam
 non legitima aetatis, in l. exigedi, C. de pro-
 curatoribus, legitima autem aetas de natu-
 rali intelligitur 25. annorum. l. fin. C. de
 his, qui veniam aetatis impetra. Minor
 porro 25. annorum, non potest dici idoneus
 defensor vel procurator, eo quod restitui
 possit, l. minor 25. annis, § 1. de proc. Pan.
 Nec obest, quod minor ante 25. annum
 possit esse advocatus, & ita alienam subire
 defensionem, l. 1. §. initium, de postulan. P.
 Siquidem ut ait Speculator, titu. de postu-
 land. §. 1. aduocationem prebendo & con-
 siliu dando, non se obligat minor, leg.
 consilii non fraudulenti, de reg. iur. P. quod
 aliter accidit in procuratore, in cuius per-
 sona & condemnatio fit, vide, cap. 7. infra
 hoc tit. Hincque pendet ratio, cur possit et-
 iam ante 25. annum minor fieri procura-
 tor ad negotia, in dict. c. qui generaliter, §.
 fi. quia id sit tantum periculo eius, qui ele-
 git eum, non alterius, ut in l. si collectanem,
 13. de manumissis vindict. libr. 40. P. titu.
 2. Caterum in c. fin. de iudic. in Sex. statu-
 tum, minorem habentem annum 14. posse
 per se & per procuratorem esse in iudicio
 ad agendum & defendendum in causis be-
 neficialibus, & aliis spiritualibus. & in his,
 quae ab iis dependent, perinde ac si maior
 25. annorum esset. Item & minorem 14.
 annorum posse accipere procuratorem vel
 curatorem in his, vel ab episcopo, vel ab e-
 ius officiali, vel a iudice in causa delegato.
 Inter causas eius generis, annumeratur
 causa matrimonii, & quae ab ea dependet,
 dotis, in quibus vir aetatis 14. annorum, &
 foemina 12. ut idonei matrimonio possunt
 per se & procuratorem agere, ut notat gloss.
 in dict. c. fi. de iudic. in Sex. ad verb. quar-

tum decimum, & ad verb. spiritualibus, & ad verb. dependent, sicque intelligit, c. ex parte, de restitutio. spolia. c. indemnati- bus, 1. de election. in Sex. ca. continebatur, de despon. impub.

t priusquam se crimine purgauerit, l. reum criminis. 6. de procura. C.

C A P. V I.

- 1 Deformis contrahendi mandatū expresse & tacite.
- 2 Pure, in diem, sub conditione, &c.
- 3 Generaliter, specialiter.
- 4 Consideratio mandati.

1 Obligatio † mandati consensu contra- hentium perficitur inter presentes, & vt inter absentes per epistolam suscipi possit. a Consensu gratuitum & sine mer- cede pacta mandatum suscipitur, b man- datum tamen interuenire debet. c Con- sensus autem in mandato, vel expresse vel tacite accedere debet. Expresse verbis vel literis. d Tacite si quis patitur aliquem non repugnans, pro se intercedere vel fi- deiubere, nisi is pro inuito vel donandi a- nimo, aut negotium gerendo, intercesse- rit. e Censetur & is mādare, qui patitur ab alio mādari, vt sibi credatur, f sed & si quis ratum habuerit ab alio gestum, obstrin- gitur mandati actione. g Imo & in delictis ex eo obligatur ad pœnam ex mandato, h D patientia, & ratificatione. k

2 Mandatū rursus † consensu, vel pure, vel in diem, vel sub conditione, vel ex die, vel in perpetuum fit, aut suscipitur, l addi- tis aliis pactioibus, quas, vt nascatur at- ctio, ad vnguem, & diligenter seruari o- portet. m

3 Fit & generale & speciale mandatum. n Speciale etiam quædam negotia singula- riter desiderant, pro quibus non sufficit generale. o Vt pro iuramento deferendo, p pro paciscendo seu transigendo, q pro pe- tenda restitutione in integrum, r pro im- petracione rescriptorum, s in contrahen- do matrimonio, t in spōsalibus, u in com-

promittendo, x in consumtorum instru- mentorū transcriptione, y in his quæ spe- cialiter summo Pontifici reseruatur, z in absolute excommunicationis peten- da, aa in oblatione filii idolis facta, bb in contrahenda excommunicatione, cc in præsentatione iuramenti de calumnia, dd in appellatione ad sedem apostolicam ab electione interposita, prosequenda, ee vel ad opponenda crimina electo, ff in causa etiam suspecti tutoris agenda, gg in inter- dicto de libero homine exhibendo, hh in acceptilatione, ii in acceptando bene- ficio. kk

Considerantur † & in mandati forma, 4 promissiones de salario seu remuneratio- nes procuratoris, tamen citra pactum re- demtionis litis, vocant pactum de cota litis, quod est prohibitum. ll Desiderat & constitutio procuratoris a capitulo facta, vt personæ de capitulo numeretur & spe- cificentur in procuratorio seu mandato, mm nisi sigillum capituli in procuracione fuerit appositum. nn

S C H Ō L I A.

a Consensus hic est reciprocus & mandan- tis, & acceptantis mandatum, nempe pro- curatoris, l. 1. manda. P. §. fi. de oblig. qua ex consensu nascuntur. l. 2. de action. P. in- ter presentes fit verbis, inter absentes lite- ris & per nuntium, l. si hereditatem, 32. & l. si. nam Pan. quare nec interest, qui- bus quis verbis viatur, num, volo, man- do, rogo, vel aliis, dnm modo de consensu constat. d. l. 1. manda. Nam & qui rogatus facit ex mandato obligatur, l. rogatus, 33. manda. Pan. verba tamē commendatoria non obligant ex mandato, vt si quis dicat, rogo te, vt talem commendatum habeas, l. si vero non remunerandi, 12. §. cum qui- dam, manda. P. l. fi. C. quod cum eo, qui in aliena potestate est, &c. Notant autem in- ra nomen commendandi, & ipsum comen- dare, cum ad personā refertur non inducere obligationē, vt in d. iuribus, at relatum ad rem,

ad rem inducere, & idem esse quod depone-
 nere & fidei alicuius committere, ut in l.
 24. depositi. l. si. quod cum eo, qui in alien.
 potesta. est l. commendare, 86. de verbor.
 significat. P. Mandare etiam non vide-
 tur, qui hortatur vel est instigator, leg. ob
 hac verba, 20. de his qui notant. infamia.
 libr. 3. P. tit. 2. Nuncius & litera nihil al-
 iud addunt mandato, quam explicatio-
 nem vel cognitionem consensus, & ideo man-
 datum illis modis contrahitur, l. 1. §. 1. &
 l. si hereditatem, 32. §. l. fin. mandat. præ-
 sensita & absens procurator datur. leg. 1.
 §. si. cum 4. seq. de procuratoribus. P.
 b l. 1. §. fin. manda. P. §. fin. eod. tit. apud Iu-
 stin. l. 1. §. sed ex contrario, & l. si eum, qui
 in mea potestate, 5. de exercitor. actio. P.
 libr. 14. tit. 1. Alioquin si interueniat mer-
 ces, erit locatio operarum. dict. l. si enim, &
 d. §. sed ex contrario. si autem alia res, præ-
 scriptis verbis causa consideranda, ex leg.
 naturalis, de præscr. verb. Nec obest, quod
 salarium procuratori aliquando consti-
 tuatur vel promittatur, vel officio iudicis
 ei detur, id enim non nomine mercedis, sed
 cuiusdam remunerationis fit. l. si remune-
 randi, 6. §. l. salarium, 7. de procurat. P.
 c Nam mandata actio, non poterit compe-
 tere si non intercesserit mandatum. leg. ex
 mandato, 20. §. si. mand. P.
 d l. si quis alicui, 27. §. l. si. manda. P. cum
 similib.
 e l. si remunerandi gratia, 6. §. si passus sum, l.
 qui fide alterius, 5. 3. mād. P. l. si fideiussor,
 6. C. eod. tit. contra si præsens prohibue-
 rit. dict. l. qui fide, & l. si pro te presente,
 40. manda. P.
 f l. qui patitur, 18. eod. Et in summa semper
 qui non prohibet cum sciat pro se interue-
 nire, mandare intelligitur, l. semper, 60. de
 regul. iur. sic pro magistro nauis exercitor
 tenetur, non solum qui eum preposuit, sed
 etiam si passus est sciens eum præponi, l. 1.
 §. magistrum autem, de exercitor. actio.
 libr. 14. P. tit. 1. Et positum quis aliquid
 dicitur habere in conuaculo, non solum qui

posuit sed etiam qui positum patitur. leg. si
 vero plures, 5. §. possum, de his qui deiecer.
 libr. 5. P. tit. 3. quod & intelligendū, quan-
 do præsens patitur, in sui fauorem & utili-
 tatem fidei, & non contradicit, ut expli-
 cat fise Decius ad dict. l. semper, & ita in
 præsentem & non contradicentem equipa-
 rat absentem, qui scit factum sui gratia &
 non contradicit. Iuxta l. absentis, & ibi glo.
 si cert. pet. C.

g dict. l. semper, de reg. iur. P. c. rati habitio-
 nem, 10. eod. tit. in Sext. c. si. de iureiuran.
 in Sex, l. fin. C. ad senatus cons. Macedo-
 nia. l. licet, de iudi. P. l. si pecuniam, de ne-
 go. gest. C. Notandum tamen, rati habitio-
 nem non vere esse mandatum, sed & in fi-
 ctione pro eo haberi. Aliud enim vere mā-
 datum, aliud rati habitio, Bartol. ad l. is
 qui pro emtore, de vsucap. Pan. quare quia
 fictio fundatur in similitudine equitatis,
 ut in l. postliminium, de captiuis & postli-
 mi. reuers. cessante equitate non equipara-
 bitur rati habitio mandato, atque in statu-
 tis aliisque stricti iuris negotiis, in quibus
 de mandato agitur, non sufficeret ratifica-
 tio, ut notat Bald. ad leg. exsequitorem, de
 executio. rei iudic. vide & Decium. in l.
 semper, num. 17. de regul. iur. in P. Atque
 ultra, interdum haberi ratum gestum a
 præsentem obseruandum est, & tunc dari a-
 ctionem mandati. l. si remunerandi, §. si
 passus, & l. qui patitur, & l. qui fidem alte-
 rius, mandat. P. interdum haberi ratum
 gestum ab absente, & tunc dari actionem
 negotiorum gestorum, & non mandati. l. si
 pupilli, §. idem ait, de negotiis gest. Pan. l. ex
 mandato. §. si fideiussori, manda. Pand. Et
 quamuis compareretur tunc ratum cum
 mandato in effectu, non tamen quod ad
 speciem actionis pertinet.

h ca. 1. de homicid. in Sext. & qui incitat ad
 certum homicidium, de homicidio tene-
 tur. ca. sicut dignum, 6. §. qui vero se asse-
 runt, de homicid. c. cum ad sedem, de resti-
 tu. spol. l. 1. §. deiecit. de vi & vi arma. P.
 & hic mandatū obligationē parit ad pœnā,

- iuxta leg. tit. de obligat. qua ex delicto nascuntur non autem inter mandantem & exsequentem nascitur actio pro emittione delicto commisso, ut mandatarius pro exsequente etiam teneatur: nam inter eos ex hoc mandato illicito non nascitur obligatio, §. illud quoque mandatum, de mandat. apud Iustinian. in delictis non cadit emittio, sed quisque pro suo crimine poenas patitur. l. servus non in omnibus, 20. de actio. P. l. 11. §. 7. quod vi aut clam. P. Quamquam extra delicta, qui obtemperat iussu eius, qui potest cogere, vel iudicis, vel domini, liberetur a culpa. l. 11. de his qui notant infam. P. l. 37. ad l. Aquil. l. 15 l. 167. l. 169. de reg. iur. P.
- i** Qui patitur crimen agi, cum potest prohibere, non est immunis a reatu, sed participes & consentiens. c. sicut dignum, 6. §. illi etiam, de homicid. ca. 1. & can. error, 83. d. c. 2. de hered. nec caret scrupulo societatis occulta, qui manifesto facinori desinit obviare, d. §. illi etiam. c. facientis, 86. d. c. constitutus, in l. 1. de testibus, qui patitur fieri & non prohibuit, pro sciente & consentiente habetur, l. in lege Aquilia, 44. & l. scientiam, 45. ad l. Aquil. P. in l. 2. & 3. de noxa. actio. P. ut qui prohibere non potuit, non est ex scientia puniendus. l. culpa caret, de reg. iur. P. l. in delictis servorum, 4. de noxal. actio.
- k** dict. c. 1. de homicid. in Sext. l. 1. §. sed etsi cum quis, de vi & vi arma.
- l** in l. 1. & l. si mandauero, 22. l. si mandatu, 59. §. Paulus respondit, mandat. P. §. mandatum, & in diem, de mandato. Puri, ut mando, ut sic agas. In diem mando tibi, ut usque ad annum hoc agas. Ex die, ut mando ut post annum agas. Sub conditione, si tuo periculo vel alterius velis gerere, l. Aristoni 39. manda. l. 3. & 4. de procurat. In perpetuum, id est, pendente vita, l. 4. eod. l. pro socio. P. Potest quis & ita aliquem constituere suum procuratorem, ut quoties se abesse contigerit, suo munere fungatur, cap. si quem sub ea forma, 8. de
- A** procura. in Sext. ubi tractatur de eo modo, & vi eius formula.
- m** Diligenter fines mandati seruandi, c. cum dilecta, de rescript. ca. Pisani, de restitu. spoliator, & qui excedit non nocet domino mandanti: aliud enim fieri dicitur quam mandatum sit, §. is qui, de mandato. l. diligentes, 5. l. potest, 41. l. si quis pro eo, 46. manda. l. cum mandati, 12. C. eo. tit. Gellius, lib. 1. c. 13. Cicero libr. 2. epistolarum familiar. epist. 7.
- B** ut diximus supra in divisione mandati, & in cap. qui generaliter, de procura. in Sext. cum similib.
- o** qui generaliter, vel ad omnia negotia, vel ad agendum vel ad defendendum constituitur procurator, non debet ex vi generalitatis admitti ad aliquem articulum, qui speciale exigit mandatum. c. qui agendum, 4. de procura. in Sext. ca. 2. de appella. Cl. 2. de procura. l. Pomponius eod. tit. P. cap. si sacerdos, de offic. ordin. ca. quamquam 23. distinct. Neque mandatum generale cum quibusdam expressis cum clausula, & alia, & c. porrigitur ad maiora, sed tantum ad similia negotia expressis, l. 1. de divers. rescript. C. l. fin. de tritico, vino oleoque legat.
- P** ca. qui ad agendum, §. 1. de procurat. in Sext. l. ius iurandum, §. 1. §. si de iure iur.
- D** q. dict. cap. qui ad agendum, de procurat. in Sext. ca. contingit, de transact. ca. per tuum, de arbitr. l. transactionis. Cod. de transact. l. procurator, cui generaliter libera, & l. mandato, de procurat.
- r** c. coram, de in integrum restitutio. quando videlicet petenda est principaliter restitutio, contra, si de ea questio indicat, c. sufficitata. C. de procurat. l. vnic. C. etiam per procuratorem causam restitutionis in integrum agitari posse.
- s** c. nonnulli, c. ex parte. de rescript.
- t** cap. fin. de procurat. in Sext. Atque rursum in hoc speciali mandato, exigitur expressio certa persone, cum qua matrimonium mandetur contrahi. leg. generali, de ritu nupt. Pand.

- Pand. facit ca. innotuit, de arbit. c. in sum-*
ma, 29. q. 1.
q *c. veniens, qui cleric. vel videntes, & c.*
x *c. per tuas, de arbit.*
y *c. si. de fide instrument.*
z *Iuxta ea que traduntur in c. quod trans-*
lationem, de offi. lega.
aa *c. quod de his in fine, de senten. excommu.* **B**
argum. ca. quem pœnitet. de pœnitent. dist.
1. Sed procurator non absolvitur, sed man-
dat in dex. alis, ut dominum absolvat, vi-
de de hoc decisionem Rota, 426. si deca-
nus. in nouis.
bb *c. quare, de consecr. dist. 4.*
cc *c. si habes, 24. q. 4.*
dd *c. si. de iuram. calum. in Sex.*
ee *c. procurator, de elect. in Sex.*
ff *Clem. 2. de procura.*
gg *l. non solum. §. si. de procur. P.*
hh *l. Pomponius, de procura. P.*
ii *l. 3. de acceptilatio. P.*
kk *Rota decis. 323. nota Paul. in antiq.*
gloss. ad Clement. unicam, de concess. pre-
bend. ad verbum admittendum, & decis.
Rota, an procurator generalis in antiquio-
ribus collectis per Bernardum de Bisigneto
Cardinalem. Idem in possessione capienda
Beneficii, qua habet plus iuris, capit. acce-
dens, de prebend. l. 3. de acquiren. possess.
Diuersum in simplici adeptione possessio-
nis, qua potest acquiri per amicum sine spe-
ciali mandato, & per excommunicatum,
c. pro illorum, de prebend. sicque distin-
guitur. in decis. Rota, 290. ad recipien-
dum, in nouis.
ll *in l. si remunerandi, §. Maurus, manda. l.*
si contra licitum, C. eod. tit. l. item te rede-
misit, 15. C. de procurat. l. sumtus. C. de
procurat.
mm *cap. fin. de procura. cum ibi notatis per*
Bernardum, etiam si per notarium fiat. vi-
de proxime citata iura ex Rota. in proxi-
ma nota.
nn *Sic tenet Rota in hoc, & in precedente*
casu, decis. 131. incip. nota non valet, in
antiq. & decis. 554. utrum si notarius,

Quamuis in abbatis & monasterii procu-
ratorio, dubitatum fuerit. Aliqui enim do-
minorum auditorum Rota tenuerunt, quod
procuratorium valet, si notarius dicat in
instrumento, talis abbas & conventus fa-
ciunt tales procuratores in tali causa, sine
sigillo illorum. Alii vero tenent contrarium,
in decis. Rota, 643. aliqui domini, in an-
tiquis.

CAPVT VII.

Cuius gratia fieri mandatum potest.

Mandatum sex modis fieri potest. **a**
 Nam aut mandans sua tantum gratia
 & mandatarii, aut sua gratia
 & mandatarii: aut aliena tantum: aut sua &
 aliena, aut mandatarii & aliena, aut sua,
 mandatarii & aliena, sed non ex omnibus
 nascitur obligatio vel actio mandati. Nam
 cum gratia tantum mandatarii fit, est po-
 tius consilium, **b** in aliis contra. Est & pro-
 curator in rem suam datus, qui postquam
 mandatum suscepit, videtur dominus esse
 litis instituta, & ita suo nomine condemna-
 tur, cum habeat cessas actiones utiles, quas
 etiam proprio nomine videatur intentare.
 Quare & in utilitate iudicii vel in in-
 commodo, praeferitur domino seu manda-
 tario. **c** Alioquin procurator procurato-
 rio nomine agens, non suam, sed mandan-
 tis utilitate agere dicitur. **d** Quilibet pre-
 latus ecclesie & episcopus, ecclesiastica-
 rum rerum est procurator, non dominus, **e**
 & conditionem ecclesie meliorem, dete-
 riorem vero facere non potest. **f**

SCHOLIA.

- a** *Explicantur quinque primi modi a Iusti-*
nia in §. 1. & sequentibus, de mandat. a Ca-
io, in l. 2. mandat. P. de sexto, in l. si procu-
ratores, §. tuto. eo. P.
b *§. at si tua, §. tua tantum gratia, de mand.*
l. 2. in princip. l. Quintus Mutius, 4. §. fin.
manda. veluti si quis alicui mandat, ut pe-
cunias suas in emtionem pradiorum collocet
potius quam foueret. Et ita consilii non

Lii

fraudulenti non est obligatio, cum is cui datur possit apud se expendere, an sibi expediat illud sequi, dicitur in iuris & l. consilii, de reg. iur. P. nisi alioquin quis facturus non esset si non fuisset & mandatum, l. si remunerandi, §. plane, l. si quis mihi, manda. P. aut lucri captandi causa consilium datum fuerit fraudulentum, l. 8. de dolo. P. l. si quis cum aliter, de verbor. obligat. Pand.

c l. 4. de re iud. P. l. procuratore in rem suam, §. 1. l. Plautius ait, §. 1. l. quæ omne, 25. de procurator. P.

d l. quoties quis, §. 1. de verb. oblig.

e c. 2. de donat. lib. 3. tit. 24. can. fin. 12. q. 2. ca. sine exceptione, 12. q. 2. ca. casellas, 10. q. 2. cum simil.

f c. 1. de in integrum restit. l. qui fundum, si tutor. pro cmt. P. l. ignorantis, de procur. P. d. c. 2. de donat.

CAPVT VIII.

1 Effectus.

2 Et actio mandati directa.

3 Contraria.

Effectus mandati suscepti ¶ plures sunt, verum præcipui erunt, vt procurator datus pro impeditis vel nolentibus negotiis suis superesse, vices agat mandatum, a & cū legitimo procuratore gestum, cum domino factum censeatur. Quare & ideo **D** ipse dominus damnatur, qui damnum vel commodum negotii habet, non procurator. **b** Cogitur & a iudice procurator datus ad lites, qui cepit exsequi munus, agere vel defendere. **c** Item acquirimus nobis per procuratorem, **d** & conseruamus quæ iam competunt. **e** Sed & qui mandatum susceperit, si susceptum non impleuerit, damnatur, in quantum interest mandantis. **f** Item si non gesserit. **g** Nam & non solum pro male gestis, sed etiam pro non gestis tenetur procurator. **h** Et tam pro pecunia mandata exigere, quam pro non exacta, **i** & tam ob dolum quam ob culpam. **k** Summum ratione bona fide habita, **l** præstare

necesse est, non autem mandatarius præstabit casum improuifum. **m**

Agetur ¶ & in casibus superioribus, 2 mandati actione directa, ad implenda ea, quæ suscepta sunt per mandatarium seu procuratorem, **n** si exceilerit fines mandati in præiudicium mandantis, **o** si exactam pecuniam nomine mandantis ei noluerit restituere. **p** Datur & hæc directa, non solum mandanti, sed etiam eius hæredi, **q** aduersus mandatariū seu procuratorem. **r**

Contraria autē ¶ actione mandati procurator experiri potest contra mandantem, **s** & hæredes eius, **t** pro expensis iuste factis & pro aliis, quæ ei absunt, pro exsequendo mandato, **u** & pro eo quod mandatum est, & non vltra, **x** proque salario certo promisso. **y** Potest & experiri, vt mandans pecuniam ad expediendum mandatum præstet. **z** Et in summa, vt liberetur ab omni obligatione vel fideiussoria, vel ratione mandati contracta, quo nomine etiam ad liberationē scilicet agit, etiam antequam ipse ex mandato satisfaciatur ex certis causis. **aa**

SCHOLIA.

a l. 1. §. vsu, de procura. P. non tamen prohibetur, qui procuratorem dedit, causa sua, si velit, adesse, l. Paulus respondit, 69. de procur. P. Posset enim interdum alioquin procurator cum aduersario colludere, l. 27. de inoff. testa. P. neque enim quis tantam alteri concedit potestatem, quin eandem vel similem sibi conseruet. Sic & præsentem domino, procurator recte ei stipulatur & quarit, l. si procurator, 79. de verb. obligat. iamen hoc interest inter gestum a procuratore præsentem domino, & gestum eo absente, quod eius, quod eo præsentem acquisitum est, non transferuntur in eum actiones, nisi cedantur ei a procuratore, dicitur leg. si procuratori, contra si fuerit absens, quis ei tunc sine cessione quaritur, l. 49. de acquir. poss.

b Procurator suo nomine nō damnatur, ideo

non in eum, sed in dominū indicati actio A
 datur, nisi in rem suam fuerit constitutus,
 vel nisi scilicet obulerit, id est, nisi sine manda-
 to pro domino litem susceperit, promit-
 tens de rato. leg. 4. de re iud. P. l. Plautius,
 65. de procura. P. aut nisi procurator ven-
 dens prædium, fidem suā de evictione ob-
 strinxerit, l. procurator qui pro evictione
 67. de procura. Omne commodum & in-
 commodum pertinere ad dominum tradit
 lex mandato, 20. manda. P. & inuito pro-
 curatore, quod is acquisivit, dominus po-
 test exigere. l. procurator, 68. de procur.
 Clem. 1. de procuratorib. l. sed & hæ perso-
 na cum duab. sequentibus, de procurat. P.
 l. filiusfamilias, 9. §. fin. eod. distinctione
 adhibita, l. mutus, 43. §. si procurator, cum
 2. leg. seqq. eo. tit. Potest & cogi procurator
 reconuentus defendere si egit. capit. 12. de
 procur. apud Greg. l. 5. C. de procur.
 §. ex his itaque, per quas personas cuique C
 acquiritur, lib. 2. Institutio. tit. 9. l. quod
 procurata, 68. l. per procuratorem, 72. de
 procuratoribus. P. l. si procuratori, 79. de
 verb. oblig. P. l. communis servus, 42. §. 1. l.
 si procurator, 13. l. traditio, 20. §. 1. l. si nec
 in vacuam, 34. §. 1. de acq. poss. P.
 l. per procuratorem, 72. de procuratorib.
 Pandect. leg. si procurator, 17. de operis no-
 ni nuntia. P.
 f leg. si quis alicui, 27. §. qui mandatam, D
 manda. P.
 g l. diligenter, 5. §. 1. & l. si remunerandi,
 6. & l. si procuratorem, 8. §. si intores. l. si
 mandauero, 22. §. fin. l. si quis alicui scri-
 pserit, 27. §. qui mandatam, manda. P. l. si
 maritus, 5. C. eod. tit. voluntatis enim est
 suscipere mandatū, sed necessitatis cōsum-
 mare l. in commodato, 17. §. si quid autem,
 commod. P. d. l. 1. §. 1. & seq. mand. P.
 h Verba hæc sumta sunt ex l. procuratorem,
 11. C. manda.
 i Sic a procuratore dolum præstari conuenit,
 d. l. procuratorem, & l. a procuratore,
 13. mand. C. Bonam fidem præstare debet
 qui rem procurat, l. idemque, 10. l. si man-

datu, 59. mand. P. quia & ea in omnibus
 contractibus exigitur, l. bonam fidem, de
 actio. C. Dolus existimatur inesse manda-
 tario seu procuratori, si nolit prosequi, quod
 prosequi potest, aut nolit exigere quod po-
 test exigere, l. dolus, 44. manda. P. Item si
 mandato accepto de discutiendis virib. &
 facultatibus eius, cui mandāi volebat cre-
 dere, sciens prudensq. eum nō esse idoneum,
 tale tamen esse renuntiauerit. l. si manda-
 uero tibi, 42. manda. P. l. quod sicū scires,
 8. de dolo, lib. 4. P. tit. 3. Atq. interdū pro-
 pter dolum procuratoris, dominus restitu-
 tur in integrū contra ea, quæ per dolum ge-
 sta sunt, maxime si ipse procurator non sit
 soluendo, ut in cap. 2. & ibi per glossam ad
 verbum restituimus, de in integrum res-
 titutio. libr. 1. tit. 41. nec potest inter con-
 tractus pacisci, ne dolus præstetur ex con-
 tractu, leg. contractus, 23. de reg. iur. eum
 similib. eo quod ex hoc pacto occasio delin-
 quendi sequeretur, contra l. conuenire, de
 pactis dotali. P. l. alia lege, §. eleganter, so-
 lut. matrimon. P. Poterit & dominus pro-
 curatorem suum conuenire ex dolo, quem
 procurator contra alium commisit, qui &
 procuratoris generalis dolus domino no-
 cet. l. apud Celsum, §. quaesitum, de exce-
 ptione doli. P. l. 1. §. 2. de adilit. edit. si po-
 tuit prohibere & non fecerit, quod profe-
 quitur decisio Rote 431. nota utrum e-
 pilcopus, in antiquis, ubi & ratio a præ-
 sumta societate & participatione doli.
 k De omni culpa tenetur mandatarius, d. l.
 procuratorem, & l. a procuratore, manda.
 P. de lata lenique, ut ibidem dicitur. leg. si
 procuratorem, §. dolo, & l. dolus, manda.
 P. l. contractus de regul. iur. P. & de lenif-
 sima. gloss. Cynus, Iacob. de Aretio, Ioan-
 nes Arz. ad l. a procuratore, C. de manda.
 Cynus ad ca. contractus. 85. de reg. iur. in
 Sex. facit l. in re mandata, 21. C. mand. ibi
 aliena negotia ex actio officio geruntur, &c.
 l Sumtus enim repetit contraria mandati
 actione factos pro negotiorum gestione vel
 lute, etsi causa ceciderit mandatarius sen-

procurator, & si sine culpa sua damnatus fuerit dominus, ca. cum pro causa, de procurator. l. etiam, 4. l. procuratorem, 11. l. si contra licitum, 20. mandati. C. l. idemque, 10. & idem Labeo, & l. 56. §. fin. & l. ex mandato, manda. P. l. qui proprio nomine. 46. §. litis impendia, leg. actoris, 30. & seq. de procura. P. quod intelligendum, quando cum mandato quis sumtus fecerit in causa amissa, alioquin si sine mandato, quis gesserit, vel defenderit, aut egerit, repetet quidem sumtus si obtinuerit, non etiam si damnatus fuerit, ut etiam si inutiliter sine mandato gesserit, l. iam tamen, §. in hac, in 2. iudica. solui. Pandect. leg. sed an ultro, 10. manda. nisi rati habito sequatur, l. Pomponius, 9. de negot. gestis. Pand. Qui utiliter sine mandato gesserit, repetit non tantum a domino, sed etiam ab ecclesia, cuius utiliter negotia gesta sint, impensas probabiliter ratione, can. quicumque, 12. quest. 4. cap. quod quibusdam, de fideius. cap. 1. de deposito. Expensa porro non debent excedere probabilem modum, ut liquet ex iam ante citatis iuribus, & per l. procuratorem, c. manda. l. inter quos, §. si. & l. sequen. de damno infect. c. cum venissent, de eo qui mittitur in possess. c. 2. in fin. de sequestra. poss.

m l. a procuratore, 13. manda. C. l. contra d. 23. in fine, de regul. iur. Pand. nisi in tribus casibus, primus si conuenerit expresse, ut casum fortuitum praestet mandatarius, l. negotium, de nego. gest. l. 1. C. de deposito, l. 1. commun. l. que fortuitis. C. de pignora. act. 2. si culpa mandatarii precedat casum, ut in l. si ut certo, §. si interdum, & l. in rebus, commo. Pan. 3. si mandatarius fuerit in mora ante casum fortuitum, l. si in Asia, §. fin. de posi. P.

n l. si mandauero, 22. §. fin. cum 3. sequent. de procura. P. §. mandatum non, de mandati. apud Iustinian. nisi forsitan mandatarius non potuerit sine sua culpa implere, l. si quis, 27. §. qui suscepit, mandati. P. aut si alius mandatum impleverit, aut si nihil

interest mandatoris, non impleri, l. si procuratorem, 8. §. mandati, & §. mandati mandati. P. Agitur hic & de fide rupta per iudicium famosum, ex quo condemnatus fit infamis, l. in re mandata, 21. manda. C. l. 1. & l. furti, 6. §. 5. de his, qui notantur infam. P. ultra condemnationem quanto interest mandantis, qua coniungitur, l. ad comparandas, 16. C. man. l. 8. §. 6. eo. P.

o l. diligenter, 5. & l. potest, 42. man. P. & ita deteriorē causam fecerit domini, l. 3. man. P. ut aliter tenetur, si causam leserit, l. cum per procuratorem, 9. mand. C. l. 8. §. 1. eod. P. l. 10. de procurat. C. dictum autem huius ita demum agi in mandatarium excedentem, si exceperit fines in prauidicium mandatoris, non etiam si meliorem conditionem eius excedendo fecerit, l. 3. & l. diligenter, 5. §. fin. manda. P. Caterum si mandatum habet legis vices subditis impostum, illud debet ad vniuersum & strictius observari, neque illud cui libet, etiam si videatur illi inde sequi maior utilitas, licitum est illud explicare pro suo arbitrio, l. prospexit, qui & a quibus manu. liber. non fiant. Quia quemadmodum constitutio, sic explicatio legis ad solum principem pertinet, l. 1. & fin. C. de legib. Et ita iussit expresse Deus Deuter. 12. can. vers. fin. non facietis singuli, quod vobis rectum videretur: sed quod praecipio tibi hoc tantum facito domino, nec addas vel minuas, consent. c. 4. Deut. & Prouerb. c. 30. vers. 6. Apocal. 6. si. ver. 18. & seq. Similiter qui mandatam vel delegatam habent iurisdictionem a principe, non possunt efficaciter eam prorogare ultra mandata, nec procurator pro ea causa datus consentire potest prorogationi, cum sit in eo sine potestate extra mandatum, c. cum olim, 32. de offic. delega. Atque in mandatis rerum iudicatarum exsequendis, ea oportet ex tenore exsequi, l. seruo inuito, 65. §. cum praetor, ad senatusconsult. Trebellia. P. propter auctoritatem rerum iudicatarum, ob quam publice interest ita fieri, neque executor nudus auctoritatem habet in-

- bet interpretandi sententiam l. executor, A
 4. §. 1. de appella. P. lib. 49. tit. 1. l. executor-
 rem, 18. de executio. rei iudica. lib. 7. C. tit.
 53. Et si aliter quam statutum fuerit,
 exsequatur, recte ab eo pronocatur. dict. l.
 ab exsecutore, quia non potest sibi partes
 cognitoris aut iudicis assumere. l. si ut pro-
 ponis 6. de executione rei iud. tit. 7. C. tit.
 53. potest que eius executioni resisti, l. 5.
 C. de iure fisco. In mandatis etiam militari-
 bus olim dum viguit disciplina militaris, B
 capitale sepe iudicatum est ab illis decli-
 nasse, quamuis transgressio feliciter succes-
 sisset. Sic Posthumus dictator A. Posthu-
 mus filium, quod non suo iussu sed sua
 sponte praesidio progressus hostes fuderat,
 victorem quamuis, securi percussu iussu, ut
 refert Diodorus Siculus, lib. 12. Livi in
 4. Gellius lib. 17. c. 7. Refert et Valerius
 Maximus, lib. 2. c. 7. ubi et addu simile
 exemplum de Manlio Torquato, qui in C
 bello Latino consul, filium pronocatum a
 Gemino Metio duce Tusculanorum ad
 dimicandum se ignaro, descenderat, quam-
 vis victorem, a hoste abreptum in modum
 hostis mactari iussu, quod recenset Livi
 et alii. Sic Papyrius dictator, cum aduer-
 sus imperium eius Q. Fabius Rullianus
 magister equitum, exercitum in aciem e-
 duxisset, quamquam fuis Samnitibus, ta-
 men cum nudari et virgis cadi iussit, ut D
 idem Livi ait li. 8. omnia similia. Man-
 datum quoque apostolicum plene implere
 debet, qui implendum suscepit, in favorem
 eorum, quorum causa mandatur, et secun-
 dum intentionem mandantis, ut docetur
 in c. mandatum apostolicum, 38. et seq. li-
 teris 29. de rescript. nec debet de casu ad
 casum extendi, c. cui. de non sacerdotali, §.
 idem. de prabend. in Sex. Mandata apo-
 stolica seu Papa habent vim constitutio-
 nis, Domi. in c. fin. de heretic. in Sex. facit
 c. a. robis, in 1. de senten. excommunicat.
 per l. 1. et si. comminatio. vel epistolas,
 et c. C.
 p. l. si procuratorem, 8. §. dolo, et sequentib.
11. l. procurator, 51. l. si mandatu, 59.
 manda. P. nisi res perierit sine culpa ipsius
 mandatarii, dicto §. dolo, quo casu non te-
 netur de restitutione, si modo periculum in
 se non susceperit, l. et Aristoni, 39. man-
 da. P.
 q. l. si vero, 12. §. fin. et dict. l. si mandatu,
 19. manda. P. Si filius familias quoque
 mandaverit, poterit et patri competere a-
 ctio, et si servus, domino. l. si mandavero,
 32. §. fugitivus, manda. P.
 r. l. 1. §. si interrogavero, et §. quod si rem, depo-
 sit. P. nec aduersus alium regulariter com-
 petit quam mandatarium. l. mandati, 14.
 C. de fideiuss. vel nisi persona mandatarii
 sit filius familias aut servus, quia tunc age-
 retur vel contra patrem, vel contra domi-
 num de peculio, l. quod filios familias, 61.
 manda. iuxta distinctionem l. eum actum,
 16. de negotiis gest. P.
 s. l. si vero, 12. §. contrario, manda. P.
 t. l. si precedente, 58. manda. P.
 v. c. 6. de procura. et §. an litera l. latius docui
 cum distinctione, et l. actores, 30. et l. si
 quis cum procuratorio, 31. de procurato-
 rib. in P. l. 7. manda. P. leg. sumtus, 53. de
 pact. P. Et si quid ob mandatum sibi absit,
 mandatarius hac actione ut restituatur
 potest agere, aut per exceptionem, conuen-
 tus repetere ac deducere. l. idemque, 10. §.
 idem Labeo. et l. si vero, 12. §. si mihi, et §.
 si quis, 37. §. impendia, manda. P. cum si-
 milib. ut etiam quod servus ex mandato
 emtus, mandatario furtum sine sua culpa
 fecerit, l. inter, 26. §. si cum servus, manda.
 P. l. si servus, §. quod vero, de furt. P. Et si
 propter mandatum usuras pro mutuo con-
 traxerit, ex mandato aget, ut a mutuo et
 ab usuris liberetur. in l. 2. C. manda.
 x. l. rogatus ut fideiuberet, 33. cum seq. man-
 da. P. l. 2. C. eod. tit. Sic qui soluit ante diem,
 qua mandatum est solui, non repetit nisi
 post diem, l. fideiussor, 51. manda.
 y. Si remunerandi gratia honorarium, id est,
 salarium certum promissum erit, erit man-
 dati actio. l. si remunerandi, 6. manda. P.

l. 1. Cod. eo. tit. si alias constitutum sit l. A
salarium, 7. eod. P. l. 1. § 3. de proxene-
siciis, P. alioquin salarium incerta pollicita-
tionis peti non potest l. salarium, C. manda.
neque iudicio mandati neque extra
ordinem, ut constituatur, l. qui mutuam,
§ 6. §. salarium, manda. P.
z l. si vero, 2. §. si. § l. seq. manda. P.
aa l. Lucius Titius, 8. § l. si mandatu, 45.
in princ. cum seq. manda. P. l. si pro ea, 10.
Cod. eod.

CAPVT IX.

Quibus modis extinguatur
mandatum.

PROCURATOR a p[re]lato, rectore, vel
alio quolibet pro ecclesia vel beneficio
constitutus, per mortem constituentis
reuocatur, etiam quod pertinet ad nego-
tia iam inc[ep]ta, & lite in causa iam con-
testata. a At in propria causa non eccle-
siae, finitur quoque mandatum re integra,
moriente mandante, vel mandatario, non
ita re non integra. b finitur etiam mutata
voluntate a mandante, vel priore reuoca-
ta, c quemadmodum contra finietur si
mandatarius seu procurator, integra ad-
huc causa renuntiet ut oportet mandato;
d censetur & reuocatus procurator prior,
alio in locum eius postea substituto, e ut
& mandatum generale derogat speciali. f

SCHOLIA.

a hac est ad verbum decisio noua in clem. fi-
nal. de procurato. que multas quæstiones
ea de re antiquitus agitatae determinauit.
Nihil enim agi debet sede vacante, & si
fiat, perperam fieri dicitur, c. 1. § c. fi.
ne sede vacan. vide gloss. ad dict. clem. fin. E
ad verbum, reuocari.
b c. relatum. c. licet, de offic. delega. lib. 1.
decreta. titu. 29. vide decis. Rota 349. si
Papa mandet, in nouis, §. item si adhuc,
de manda. apud Iustinia. l. si defunctus,

de procura. l. inter causas, manda. P. leg.
mandatum, Cod. eo. finitur morte man-
datarii quoque mandatum, in l. si quis a-
licui scripserit, 27. §. morte, mandat. P.
Re etiam integra in dato, ut aliquid fiat,
locus est p[er]uenientia, l. 2. §. 2. de conditio.
causa data. P. Res integra in iudicio dici-
tur ante litem contestatam, in negotiis
ante preparamenta, ut ait glossa ad clem.
fin. ad verbum pro ecclesi. de procura. in
iurisdictione tamen delegati morientu,
non censetur res integra, si ea iurisdictione
ante mortem vii c[on]cepit, c. licet vndique,
de offi. § potest. iud. delega. vii autem
cepit citatione facta, c. gratum, 20. eo.
in. c. fin. de offi. lega. l. si quis posteaquam,
de iudic. P. facit l. 1. de pollicitatio. l. nam
& seruus, §. si vino, de negotiis gestis, &
citatione censetur perpetuata iurisdictione,
quamuis n[on] censetur negotium captum,
nisi post contestationem, ut explicat glossa
in dict. c. gratum, ad verba quali co-
ptum. Ante litem itaque contestatam, li-
bera est domini mutandi procuratoris po-
testas, vel iudicium in se suscipiendi, ve-
luti re integra. ca. in causis, de electio. l.
ante litem, 16. ibi de procurator. P. l. 3.
Cod. manda. §. penul. de manda. apud
Iustinia. post litem autem contestatam
non nisi cum causa, eaque cognita. ca.
quamuis, 2. de procura. in Sex. ut pro-
pter aetatem procuratoris religionisque be-
neficium, leg. post litem, 17. §. fin. l. aut
religionis, 18. de procura. P. item si su-
spectus factus fuerit procurator, vel sit in
vinculis, aut in hostium prædonum ve po-
testate, l. nem si suspectus, 19. eo. in. de
procur. vel si distringatur alio iudicio pu-
blico priuatione, valetudine, vel re sua
maiore, l. vel iudicio 20. eod. vel exilio,
vel si lateat, vel postea inimicu sibi fiat,
l. vel exilio, 21. eo. aut affinitate aduersari
sugatur, vel heres eius fiat. l. aut affinitate
22. eo. aut peregrinatione longa, aut alia
quodam iusta causa absit, l. aut longa, 33.
eo. de procura.

e l. si vero non remunerandi, 12. §. si mandauero, manda. P. Sed non sufficit mutam esse voluntatem seu reuocatum mandatum, oportet enim eam mutationem & reuocationem cognitam esse mandatario, l. si mandassem tibi, 15. manda. P. c. in nostra, 4. de procura. Quamobrem si antequam litera reuocatione peruenierint ad procuratorem, factum quippiam aut conclusum in processu fuerit factum cum procuratore non obstanter reuocatione valet. ca. audiuis, 8. de procuratorib. Quando vero debeat certificari de reuocatione ad hoc ut quod gerit nomine procuratorio non valeat, & quando non, & quando sine certificatione reuocetur, docet Iuse Rebuffus, ad titulum de sublatione Clementina literis, ad verbum, resignatione, in concordatis. Requiritur & insuper antequam gestum cum reuocatio procuratore, tanquam cum falso procuratore factum corrumpat, ut reuocatio procuratoris ad lites cognita fuerit, non tantum ei, sed etiam aduersario & iudici, alioquin cum eo gesta valent. c. mandato, 13. de procura. ca. ex parte decani, de rescript. l. vni. & ibi Accurs. Cod. de satisf. dan. l. si procuratorem, C. de procura. ne fiat fraus aduersario, & ne decipiat iudex. In procuratore tamen ad negotia, arbitrantur sufficere reuocationem peruenisse ad solum procuratorem, d. l. si mandauero, P. sumta a contrario sensu; & sic notat gloss. ad c. mandato, 13. ad verba, a domino, de procuratorib.

d l. si mandauero, 22. §. fin. manda. ubi & causa, quare & quomodo renuntiare mandato possit, ut & in l. sane, 22. l. seu ob inanes, 23. l. seu ob aliam, 24. l. inter causas, 25. manda. P. Item si dignitas accesserit procuratori, vel mandatario, aut inimicitia cum domino, l. filius familias, 8. §. fin. de procura. si valetudinem aut necessariam causam absentia alleget, aut

aliam iustam causam, l. aut valetudinem, 9. l. vel hereditas, 10. de procura. P.

e Quando diuersis temporibus diuersi constituuntur pro eodem negotio procuratores, ca. non iniuste, de procuratorib. in Sex. l. si quis cum procuratore, §. fin. eod. P. etiam si secundus noluerit acceptare mandatum, argum. §. posteriore, quibus mod. testam. infirmen. apud Iustina. nisi exprimat in secunda procuratione, quod non reuocetur prior, c. si quis, de procura. in Sext. l. si pluribus, de lega. 1. vel nisi plures dati fuerint, & in solidum, de quo vide ca. si duo, de procurat. in Sext. & ibi gloss. notat & Rota decis. 170. nota quod ubi aliquis, in antiquis, quod si quis fecerit procuratores ad acceptandum beneficia, si secundo alios fecerit, videatur primos reuocasse, posito etiam quod primi non sint certificati, per leg. si patronus, de manumiss. vindic. P. l. si quis mihi, §. fin. cum ibi notatis per glossam, de acquiren. heredi. quia ex quo solum agitur de preiudicio constituentis, non requiritur ut procuratores reuocati, sint certificati, aliter autem si in preiudicium alterius requireretur. l. si mandasse, manda P. idem traditur decis. 174. nota quod ubi diuersis, in antiquis. Item si in secunda instantia, puta appellationis dominus alium constituit procuratorem reuocatus censetur, qui fuit constitutus in prima, si non dicat, se id sine reuocatione prioris facere. Quia licet prima instantia sit eadem cum causa appellationis, sunt tamen diuersa instantia. c. veniens, de testib. Et instantia finita est, ideo cum primo reuocato factum in secunda instantia, non valet, modo secundi procuratoris constitutio peruenierit ad aduersarii & iudicis notitiam. & sic disputat Rota decis. 21. si dominus principalis, in nonis.

f cap. studuisti, 2. de offic. legat. lib. 1. tit. 50. cap. 1. & cap. pastoris, de rescript.